Wstęp

Bieżący okres programowania i finansowania rozwoju społeczno-gospodarczego (2007-2013) coraz bardziej ujawnia konieczność istotnych zmian w polskiej polityce rozwoju regionalnego. Ważnymi tego przyczynami są relatywnie wysokie środki finansowe będące w dyspozycji podmiotów realizujących politykę regionalną i wzmagająca się troska o należyte ich wykorzystanie, a także, nie do końca zadowalające efekty w osiąganiu zakładanych celów. W ślad za tym trwają intensywne poszukiwania nowych – adekwatnych do współczesnych wyzwań – formuł angażowania się państwa w stymulowanie rozwoju, optymalnie wykorzystujących potencjał naszych regionów, a jednocześnie zabezpieczających osiąganie, w odpowiednio zaprojektowanym zakresie, kryteriów spójności. W ostatnim czasie jesteśmy świadkami bardzo ożywionej dyskusji na temat osiągnięć i słabości rozwoju polskich regionów, a także propozycji zmian modelu polskiej polityki regionalnej wykorzystującej światowy dorobek naukowy oraz dyskontującej doświadczenie innych krajów. Pojawiły się ważne projekty rządowe, zostały uchwalone istotne programy rozwoju. Do ich przygotowania zostało zamówionych wiele ekspertyz, wykorzystano również wiele publikacji naukowych. Nie kończy to oczywiście – bo kończyć nie może – dyskusji nad kierunkami rozwoju regionalnego Polski, w tym zwłaszcza dotyczących roli podmiotów publicznych w uruchamianiu mechanizmów pobudzających. Zasadnym obszarem dyskusji są też oceny już przyjętych dokumentów normujących różne płaszczyzny polityki rozwoju, zwłaszcza ich implikacje regionalne.

Przedstawiana publikacja – w pewnym zakresie – włącza się w nurt problemów wyżej sygnalizowanych. Tworzą ją tematycznie ukierunkowane opracowania dotyczące – w ogólnym zarysie – problemów rozwoju regionalnego oraz współczesnych wyzwań stojących przed polityką regionalną Polski. Zostały one ujęte w dwóch zasadniczych grupach tematycznych.

Grupa pierwsza pt. *Osiągnięcia i słabości polskiej polityki rozwoju regionalnego* składa się z 14 opracowań. Dwa pierwsze (S. Korenik; T. Kudłacz) podejmują ogólnoteoretyczne problemy polityki regionalnej z uwzględnieniem dominujących współcześnie trendów globalizacji i integracji. Ujmują również autorskie odniesienie się do kilku „wartości" „nowej polityki regionalnej" eksponowanej w ramach *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego*, w tym możliwych ich konsekwencji. Podejmowana jest także próba oceny niektórych rozwiązań zaprojektowanych w *KSRR*.

Wspólnym przedmiotem trzech kolejnych opracowań (M. Reichel; K. Miszczak; A. Pawlik) są zagadnienia innowacyjności i konkurencyjności w rozwoju polskich regionów i związane z tym powinności podmiotów poziomu krajowego i regionalnego. Na tle względnie szerokiego przeglądu interpretacji obydwóch kategorii podjęta jest

również próba zarysowania wzajemnych relacji między nimi w płaszczyźnie rozwoju regionalnego, a także rola klastrów, jako nośnika innowacyjności i konkurencyjności.

Ważne propozycje metodyczne badania internacjonalizacji gospodarek regionalnych oraz pozycjonowania konkurencyjności regionu znajdujemy w dwóch następnych pracach (P. Brańka; D. Woźniak). Obok wartości metodycznych opracowań, przedstawione w nich wyniki przeprowadzonych analiz przesądzają także o ich walorach poznawczych.

Trzy kolejne opracowania (H. Guzik; B. Zawilińska; D. Reśko) poruszają zagadnienia roli różnych form turystyki w rozwoju regionalnym, w tym szczególnie turystyki ukierunkowanej specjalnymi walorami, jak unikalna przyroda, czy też zasoby uzdrowiskowe. Ważne miejsce w tych publikacjach ma również polityka turystyczna, zwłaszcza jej planistyczne instrumenty.

Cztery ostatnie opracowania tej części podejmują różne, ale ważne kwestie rozwoju lub polityki rozwoju regionalnego. W pierwszym z ich (P. Hajduga) dokonano przeglądu ustawowych i planistycznych podstaw polityki regionalnej pierwszej dekady lat obecnego stulecia. Punktem wyjścia jest *Ustawa z 2000 r. o zasadach wpierania rozwoju regionalnego*, końcowym natomiast *Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013*. Przedmiotem drugiego (J. Kudełko) jest analiza istniejącej struktury bazy ekonomicznej województw Polski Wschodniej, a na tej podstawie podjęta jest próba wskazania perspektywicznych kierunków ich rozwoju. Zarysowane są również rekomendacje dla polityki rozwoju regionalnego. Dwa kolejne opracowania (A. Mempel-Śnieżyk; M. Borowiec) koncentrują się na roli kapitału społecznego i kapitału ludzkiego w rozwoju regionalnym. Relatywnie szeroko prezentowane są różne interpretacje pojęć (zwłaszcza *kapitału społecznego*) oraz wyniki analiz dotyczących wskazanych regionów (rola kapitału ludzkiego).

Druga grupa tematyczna pod nazwą *Obszary metropolitalne oraz przestrzeń publiczna w rozwoju miast i regionów* obejmuje sześć autorskich opracowań. Trzy pierwsze koncentrują się na zagadnieniach przestrzeni publicznej: jej formach, warunkach efektywnego wykorzystania oraz roli w rozwoju kapitału społecznego (W. M. Gaczek i A. Bernaciak; A. Harańczyk; M. Matusiak). Względnie szeroko omawiane są cechy przestrzeni publicznych zapewniające odegranie przez nie zakładanych ról. Szczególnie rozwijane jest zagadnienie przestrzeni zielonych miast – jej funkcje i miejsce w przestrzeni publicznej.

Dwie następne prace dotyczą obszarów metropolitalnych (M. Pięta-Kanurska; D. Hołuj i A. Hołuj). Poruszane są w nich kwestie dotyczące miejsca dużych miast w realizacji polityki spójności Unii Europejskiej, a także różnych modeli zarządzania obszarami metropolitalnymi i przemian w ich strukturze społeczno-gospodarczej.

Ostatnie opracowanie w tej grupie (B. Ostrowska i A. Dąbek) jest poświęcone analizie porównawczej systemów planowania przestrzennego w Polsce oraz w Szwecji. Szczególnie duże znaczenie mają fragmenty przedstawiające wprost lub w domyśle rekomendacje dla polskiej praktyki planowania przestrzennego.

Przedstawiana publikacja ujmuje jeszcze jedno opracowanie, zajmujące w nim szczególną pozycję (P. Brańka i P. Serafin), które w swej treści nawiązuje do dwóch powyższych grup tematycznych. Jest autorską reasumpcją dyskusji panelowej przeprowadzonej podczas konferencji nt. polityki regionalnej w Polsce w świetle wyzwań XXI w. Konferencja była zorganizowana przez Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN oraz Katedrę Gospodarki Regionalnej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie (24-25 czerwiec 2010).

Ambicją Zespołu autorskiego jest udział w toczącej się ogólnokrajowej dyskusji dotyczącej oceny osiągnięć i niepowodzeń w rozwoju polskich regionów, a także doskonalenia polityki regionalnej stosownie do czekających nas wyzwań, w tym zwłaszcza koniecznej poprawy zewnętrznej i wewnętrznej spójności we wszystkich jej wymiarach. Należy mieć nadzieję, że oczekiwania te, przynajmniej w części, będą spełnione.

Tadeusz Kudłacz